

BOEKEN DIE VERTELLEN

Er zijn verschillende boeken te koop bij de bewaarder. U kunt ook een boek per e-mail bestellen naar beth-haim@esnoga.nl. De portokosten worden extra in rekening gebracht.

Het boek 'Keur van Grafstenen', het levenswerk van David Henriques de Castro (1826-1898).

In 1865 begon De Castro als pionier met een onderzoek op de Portugees-Joodse begraafplaats. De belangrijkste resultaten van dit onderzoek, dat ruim dertig jaar in beslag nam, legde hij vast in keur van Grafstenen. Deze uitgave is een fotografische herdruk van de originele editie uit 1883, met een Engelse vertaling, een inleiding artikel over De Castro's onder-

zoek, beschrijvingen van zes extra grafstenen en een selectieve bibliografie. Het boek kost € 75,-.

Het Beth Haim van Ouderkerk door L.A. Vega.

De inleiding in dit boek is een samenvatting van de geschiedenis van de Spaanse en Portugees Joden, hun vestiging hier in het land en het ontstaan van de begraafplaats. Met de afgedrukte foto's, de daaraan toegevoegde beschrijvingen en literatuurlijst geeft dit een goed en compleet overzicht van de geschiedenis van Beth Haim. Het boek kost € 19,50.

Het Beth Haim in Ouderkerk aan de Amstel van Lydia Hagoort.

Op basis van zeer uitgebreid onderzoek beschrijft Lydia Hagoort de geschiedenis van Beth Haim: de stichting van de begraafplaats, de landaankopen, de vele ceremoniën rond sterven en begraven, de zorg voor de uit Portugal meegenomen slaven, de begrafeniswet van 1869, de maatregelen die tijdens epidemieën werden genomen en nog veel meer. Bekende sefardische Amsterdammers als Samuel Sarphati en Salomon Rodrigues de Miranda worden van een onbekende kant belicht. Tenslotte worden nieuwe en schrijnende feiten gepubliceerd over het lot van de Portugees-Joodse gemeenschap in de Tweede Wereldoorlog. Het boek kost € 34,-.

LEZING JOODS AMSTERDAM 22 JUNI 2010, 20.00 uur

Op dinsdag 22 juni 2010 geeft René Valensa in het Vegahuis, de bewaarderswoning bij de entree van de begraafplaats Beth Haim, een digitale lezing over de Joodse geschiedenis van Amsterdam. Met een digitale dialezing neemt hij ons mee naar de geschiedenis van de joodse Amsterdammers van 1600 tot 1942. Na een korte inleiding over hun komst naar Amsterdam, de woon- en economische omstandigheden en typisch joodse beroepen in de

beginjaren maken we een virtuele wandeling door de oude jodenbuurt met dia's van ca. 1900 tot 2005. We wandelen niet alleen langs de huizen en andere plekken van bekende (rijke) joden, weeshuizen, theaters etc. maar ook door de arme vroegere jodenbuurt. Hierbij wordt niet hun religieuze maar sociale leven belicht.

De entreprijs is 5 euro per persoon. U kunt zich opgeven op het e-mailadres bethhaim@gmail.com of 06-53725335.

 Hierlangs afknippen

IK LEEF MEE MET BETH HAIM

JA, ik draag bij aan het behoud van Beth Haim.

Ik maak éénmalig een bedrag over van

€ _____

naar ING 69 34 112

Rabobank 35 18 48 800
(*svp aankruisen*)

Naam _____ M/V

Straat _____

Postcode _____

Plaats _____

E-mail _____

Datum _____

Handtekening _____

Stuur deze coupon na overmaking van uw donatie op aan: stichting David Henriques de Castrofond, in een ongefrankeerde envelop naar: Antwoordnummer 752, 1180 WC Ouderkerk aan de Amstel.

CASTRO NIEUWSBRIEF

Castro Nieuwsbrief is een uitgave van het David Henriques de Castrofond, Kerkstraat 10, 1191 JB Ouderkerk aan de Amstel, Telefoon 020-4963498, e-mail: bethhaim@gmail.com, www.bethhaim.com, ING 69 34 112, Rabobank 35 18 48 800

LEEF MEE MET BETH HAIM

De historische Portugees-Israëlietische Begraafplaats in Ouderkerk aan de Amstel is een immense cultuurschat. Er zijn niet

alleen honderden zeldzame marmeren grafmonumenten, maar ook vele bijzondere plantensoorten. In bijna 400 jaar is de

begraafplaats met ca. 28.000 graven in oorspronkelijke staat gebleven. Tot aan vandaag de dag komen nabestaanden onderzoek doen naar hun stamboomgegevens en vormt Beth Haim een inspiratiebron voor kunstenaars, historici, biologen en cultuurliefhebbers.

Voor de kleine Portugees-Israëlietische Gemeente in Amsterdam van na 1945 is het restaureren en het onderhouden van hun begraafplaats een onmogelijke opgave. Daarom vraagt de Stichting David Henriques de Castrofond uw steun voor:

- het behoud van de monumentale (waar van vele marmeren) zerken
- de afronding van de restauratie op de grafvelden uit de tweede helft van de 19e eeuw.
- een jaarlijks deskundig en intensief groenonderhoud.

Help Beth Haim te behouden!

BETH HAIM, HET HUIS VAN HET LEVEN

Het Amsterdam van vierhonderd jaar geleden had een groeiende Portugees-Israëlietische Gemeente binnen haar muren. Beide stonden aan het begin van de Gouden Eeuw. Waar geleefd wordt, wordt begraven. In 1614 kocht de Portugees-Israëlietische Gemeenschap in Ouderkerk aan de Amstel een klein stuk grond bij de samenloop van de Bullenwijk en de Amstel. De naam Beth Haim, Huis van het Leven. Uit eigen bijdragen van de Gemeente werd Beth Haim meer dan 3,5 eeuw onderhouden, geplant en verzorgd.

RONDLEIDINGEN

Een rondleiding zal u inspireren kennis te vergaren. En het wordt u nog meer duidelijk waarom wij een beroep op u moeten doen. Onze nabestaanden zullen u dankbaar zijn voor uw steun. Leef mee met Beth Haim, het Huis van het Leven. U kunt een rondleiding met gids voor een groep boeken op: bethhaim@gmail.com

OPEN DAG 6 JUNI 2010

Ter gelegenheid van de Amstellanddag is de begraafplaats op zondag 6 juni 2010 open vanaf 11.00 – 16.00 uur voor publiek, met ieder uur een rondleiding. Bezoekers kunnen ter plaatse inschrijven voor een rondleiding. De laatste rondleiding start

om 16.00 uur. De entree is vrij, maar een vrijwillige bijdrage voor onderhoud en restauratie is natuurlijk welkom. Meer informatie over de Amstellanddag op 6 juni 2010 vindt u op: www.beschermersamstelland.nl

Nieuwsbrief over de restauratie van een uniek historisch monument te Ouderkerk a/d Amstel
Geef uw bijdrage op ons rekeningnummer Rabobank 35.18.48.800 of ING 6934112.

DIJKVERBETERING 2010/2011

Er ligt een kostbaar en ingrijpend dijkverbeteringsplan klaar voor uitvoering. Het is een noodzakelijke ingreep om wateroverlast te voorkomen.

De dijken langs het water 'de Holendrecht en de Bullewijk' zijn boezemwaterkeringen die de achterliggende polders beschermen tegen het enkele meters hoger liggende boezemwater. Omdat de bodem uit slappe en samendrukbare grondlagen bestaat, zakken deze waterkeringen langzaam. Om ook in extreme situaties, met een hoge waterstand overstroming te voorkomen is het noodzakelijk om de keringen periodiek op te hogen en/of te versterken. De dijken moeten hoog genoeg zijn en voldoende stabiel. Het grootste deel van de dijk langs de Bullewijk is niet hoog genoeg meer. Plaatselijk is ook de stabiliteit niet meer voldoende. Om die reden is een dijkverbeteringsplan opgesteld. Hierin is na een afweging van mogelijke oplossingsrichtingen een ontwerp dijkverbeteringsplan opgesteld.

Diverse aspecten zoals LNCA waarden, bomen, wegen en bebouwing zijn nader onderzocht.

De dijkverbetering heeft ook landschappelijke gevolgen. Van belang is onder meer dat er na de dijkverbetering geen opgaande bomen meer in het dijklichaam mogen wortelen. Omdat dat in de huidige situatie wel het geval is zullen veel bomen moeten worden verwijderd. Hoewel het uitgangspunt is dat zoveel mogelijk van de beeldbepalende en historische beplanting behouden dient te worden, zullen het landschapsbeeld en de beleving van de ri-

vier en dijk de komende tijd veranderen.

Een 'wandeling' langs de kades van de Bullewijk vanuit de kern van Ouderkerk aan de Amstel naar het zuidoosten kan veel vertellen over het huidige landschapsbeeld en over de zichtbaarheid van de historie in dat landschap. Het huidige landschap is het beste te typeren als een omgekeerd landschap (water ligt hoger dan het land), waarin ontginning, vererving, de aanleg van de begraafplaats en verstedelijking herkenbaar zijn als menselijke ingrepen in verschillende tijden.

Het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht heeft de verplichting het plan zo uit te voeren, dat alle dijken aan een bepaalde norm voldoen. De planning is dat men eind 2010/begin 2011 met de werkzaamheden op de begraafplaats gaat beginnen. De nazomer is voor de begraafplaats het meest geschikte startmoment. Men dient

te handelen conform de bepalingen van de Flora en fauna wet en de Wet Monumentenzorg. Dat houdt o.a. in dat er voor dit Rijksmonument een speciale vergunning moet worden aangevraagd bij de Rijksdienst in Zeist. Daar waar opgehoogd wordt, moeten de bomen langs de rand op het dijklichaam worden gekapt. Dit heeft tot gevolg dat een groot aantal volwassen bomen langs de rand van de begraafplaats verdwijnt. De begraafplaats zal langs de Bullewijk een geheel andere aanblik krijgen.

Volgens de Halacha (de joodse wetgeving) is vruchtgebruik niet toegestaan. De rabijn van de Portugees-Israëlietische Gemeente, Dayan dr. P. Toledano, is ingelicht over de dijkverbeteringen en heeft zijn akkoord gegeven aan de plannen. Het College van Parnassim van de Portugees-Israëlietische Gemeente is nauw betrokken bij de uitvoering van de plannen.

Doc. Dr. S. Sarphati

water verdwijnen. Regelmatig treedt de rivier buiten haar oevers waardoor de graven vol water komen te staan. In de voorafgaande decennia heeft men vooral lapmiddelen tevredengesteld en zich beziggehouden met de vraag wie verantwoordelijk is voor het herstel van de oevers. Sarphati maakte een einde aan dit heen en weer schuiven van de financiële verantwoordelijkheid. Hij stelt kortweg dat de Portugese gemeente het onderhoud moet betalen. Sarphati is sinds 1851 lid van de Provinciale Staten van Noord-Hol-

land en heeft een gemakkelijke toegang tot de polderbesturen en waterschappen. Hij geeft de Inspecteur-Generaal van Waterstaat opdracht onderzoek te laten doen naar gebreken en oplossingen van de waterkering. Een commissie, bestaande uit S.A. Teixeira de Mattos, koster Ricardo en de waterkundige I. Rietsnijder heeft al een onderzoek ingesteld en methoden geopperd om de kaden te verstevigen. Aangezien men niet wil graven in de grond van de begraafplaats en geen graven wil ruimen, besluit het college van parnassim tot een dure maar doelmatige oplossing: het aanleggen van een geheel nieuwe kade met ophoging van zand. Vanwege een grote en dure restauratie van de synagoge die aan de gang is, stelt het college de aanleg van een nieuwe kade voorlopig uit. Wel worden de paden vernieuwd; eind 1853 zijn ze op orde. In 1855 begint men met de voorbereiding voor de aanleg van de kade.

Het Sarphati-huis te Amsterdam

Sarphati, vanaf mei voorzitter van de Mahamad, zet er vaart achter. De Provinciale Staten sturen een bericht naar het polderbestuur, waarin zij aandringen de kade met spoed en nog voor de winter aan te leggen. De parnassim mogen de kade verbreden en de financiering naar eigen goeddunken regelen. Er wordt een rekening geopend met een jaarlijkse aflossing. Sarphati wordt bijgestaan door Samuel Mendes da Costa, die de bouw van de nieuwe bewaarderswoning en de restauratie van de synagoge heeft begeleid. Hij wil de aanbestedingen wel organiseren. Mendes da Costa krijgt aanvankelijk een budget van 3800 gulden. Uiteindelijk neemt de firma Brockmeijer het werk voor vierduizend gulden aan. Uitvoerig wordt onderhandeld over al dan niet werken op sabbat. De gemeente wil dit niet en uiteindelijk bereikt men dit compromis: op die dag worden alleen materialen aangevoerd.

Het lukte niet nog voor die winter met het werk aan de oever te beginnen. Sarphati heeft nog de autorisatie van de directie van het Zand- en Jaagpad nodig. Op 28 februari 1856 krijgt men toestemming om eene Nederlandsche el meer in de vaart (te) springen. Dat wil zeggen, men krijgt een el

Amstel Hotel aan de Amstel

meer ruimte. Meteen beginnen de werkzaamheden.

Het karwei krijgt met veel tegenslag te kampen: noordoostenwinden slaan in het voorjaar een deel van de aangelegde dam van klei weer weg. De stroom blijkt sterker dan vermoed. Het is noodzakelijk rond de kade een vlecht van takkenbossen en puin te leggen om de golfslag te breken. Deze aanvulling wordt op vijfhonderd gulden geraamd. Het werk wordt eind 1856 tot tevredenheid afgerond.

De teleurstelling is groot als er na verloop van tijd bij hoog water toch weer sprake is van wateroverlast op Beth Haim. De waterkundige Rietsnijder inspecteert de kade en brengt in januari 1859 een rapport uit, waaruit blijkt dat dit komt door het doorwoeten van de grond door mollen en muizen. Deze plaag heeft overal aan de oevers van de Amstel schade toegebracht. De kade en de grond van de begraafplaats zijn op zich in orde. In 1861 sluit de gemeente een onderhoudscontract met de firma Brockmeijer.

Monument ter nagedachtenis aan Gemeenteraadslid van Amsterdam en huisarts Dr. S. Sarphati in het naar vernoemde Sarphatipark te Amsterdam

Sarphati overleed op 24 juni 1866. De zerk heeft uitsluitend een Hebreeuwse tekst. Er staat dat hij een oprecht, eenvoudig, godvrezend man was, die zich van het kwade afwendde (Job 1:1) en een waardevol stadsbestuurder. Hij werd in een graf van dertig gulden gelegd, naast zijn vrouw, die twee jaar eerder, in mei 1864 was overleden. Het opschrift op haar steen is in het Portugees. Waarschijnlijk is Sarphati niet aan de cholera overleden, hoewel begin juni in Amsterdam een hevige epidemie

was uitgebroken. Zijn dood was wel onverwacht. In de avondeditie van de Amsterdamsche Courant heet de begrafenis eenvoudig maar hoogst indrukwekkend. Duizenden mensen, van alle rangen, standen en geloofsbelijdenissen, verzamelden zich ernstig en verdrietig langs de grachten, de straten en op de bruggen rond het sterfhuus. Voor het huis verzamelden zich bekenden en familieleden. De lijkwagen werd gevolgd door dertig rijtuigen; ook drie stoomboten voeren naar Ouderkerk. Het was duidelijk dat Sarphati met recht een man des volks werd genoemd.

Paleis van de Volksvlucht, op de huidige locatie staat de Nederlandse Bank

Dr. Samuel Sarphati, in 1813 in Amsterdam geboren, was een in Leiden gepromoveerde arts. Een man die met zijn plannen op sociaal gebied zijn tijd ver voor was; met het uitvoeren van die plannen trachtte hij de in zijn tijd heersende armoede en ziekte te bestrijden. Hij nam het initiatief tot de oprichting van de eerste broodfabriek in Amsterdam voor goed volksbrood. Hij gaf de stoot tot en was de medeoprichter van de Vereniging voor Volksvlucht. Aan het inmiddels door brand verwoeste Paleis voor Volksvlucht is zijn naam voor altijd verbonden.

Hij bevorderde de uitbreiding van Amsterdam en stichtte het Amstel Hotel. De straat en het park in Amsterdam doen zijn naam in herinnering blijven.

Grafsteen echtbaar Dr. Samuel Sarphati en zijn vrouw Abigail Sarphati – Mendes de Leon